

ધોરણ : 5

ગુજરાતી

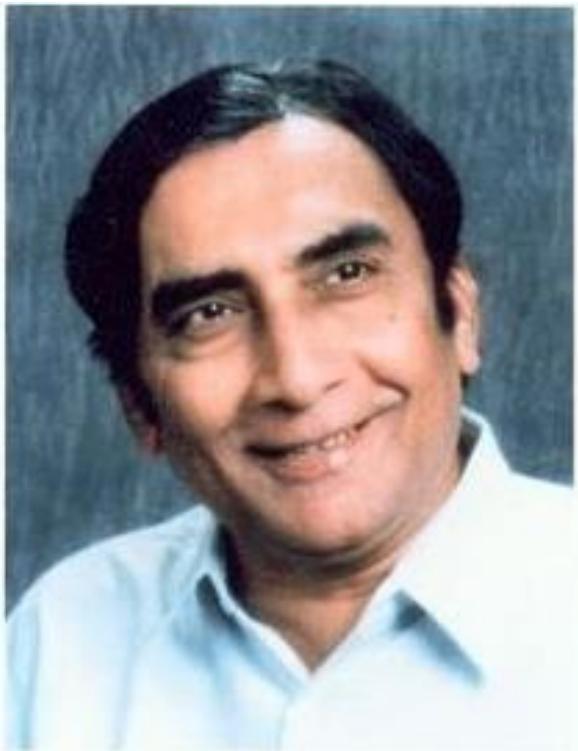
## 12. અપંગના ઓજસ

- કુમારપાળ દેસાઈ



# આજનું આયોજન

- લેખક પરિચય
- પ્રસ્તાવના
- પાઠશાળણ અને સમજૂતી
- શબ્દાર્થ
- સ્વાચ્છાય



## લેખક પરિચય

જન્મનું નામ : કુમારપાણ બાલાભાઈ દેસાઈ

જન્મ : ૩૦ ઓગષ્ટ ૧૯૪૨ રાણપુર, બોટાડ જિલ્લો,  
ગુજરાત

વ્યવસાય : લેખક, વિવેચક, કટારલેખક, અનુવાદક

ભાષા : ગુજરાતી

રાષ્ટ્રીયતા : ભારતીય

કાર્યાલાય : એમ.એ.  
પીએચ.ડી.

શિક્ષણ સંસ્થા : ગુજરાત યુનિવર્સિટી

નોંધપાત્ર પુરસ્કાર : ધનજી કાનજી ગાંધી સુવર્ણ ચંદ્રક, સાહિત્ય  
ગૌરવ પુરસ્કાર, પદ્મશ્રી (સાહિત્ય માટે), રણજિતરામ સુવર્ણચંદ્રક

## પ્રસ્તાવના

► નાનકડા અપંગ કિશોર વોલ્ટરના લકવાની અસરવાળા પગ સારા થવાની આશા દાક્તરોએ છોડી દીધી હતી, ઉતાં વોલ્ટરે સતત પ્રયત્ન અને મજ્જમ નિર્ધારથી ઊચા કૂદકાનો વિશ્વિકમ કેવી રીતે સ્થાપ્યો, એની પ્રેરણાદાયી વાત આપણને આ પાઠમાંથી જાણવા મળે છે.

## પાઠશ્રવણ અને સમજૂતી

નવ વર્ષની નાની ઉંમરે એને બાળલક્ષ્યાના રોગે ઘરી લીધો હતો.  
લક્ષ્યાના રોગનો હુમલો એવો તો થયો હતો કે એના શરીરનો એકેય સ્નાયુ એ  
જાતે હલાવી-ચલાવી શકતો નહોતો.

સ્નાયુ પરનો એનો કાબૂ ચાલ્યો ગયો હતો. હાથ-પગ કામ કરતા બંધ  
થઈ ગયા હતા.

એણે પોતાના સ્નાયુઓને ફરી જીવંત કરવા ભારે પુરુષાર્થ આદયો. એ  
સતત મહેનત કરે, કસરત કરે. એણે પાણીમાં કસરત કરવાની પણ શરૂઆત  
કરી. એમાં વારંવાર થાકી જાય, ક્યારેક પડી જાય, પણ હાર ખાવાની વાત  
નહિ.

ધીરે ધીરે એ લકવાની ઘેરી અસરમાંથી બહાર આવ્યો, પણ એના બંને  
પગ હજુ નિષ્ઠિય હતા. ઉછળવા, કૂદવા અને રમવાની આ ઉંમરમાં એ  
આપમેળે ઉલ્લો રહી શકતો નહિ.

દાક્તરોએ વધુ સુધારાની આશા છોડી દીધી હતી. એમણે કહ્યું કે આ  
બાળક કદીયે જતે પગ હલાવી-ચલાવી શકશે નહિ. લાકડાની ઘોડી કે  
'હીલચેર (પૈડાંવાળી ખુરશી)ને સહારે જ જિંદગીભર ચલાવવું પડશે.

આ છોકરો નિરાશ ન થયો એના અંતરમાં તો ઊડે ઊડે એક આશા  
ચમકતી હતી. એણે પોતાના નિશ્ચેતન પગ પર હળવેશી ટપલી મારી અને  
બોલ્યો : “મારા શાંત મૂંગા દોસ્તો ! એ વિશ્વાસ રાખજો કે એક દિવસ ચાલી  
શકશો, દોડી શકશો, જત જતના કૂદકાય લગાવી શકશો.

અરે ! આકાશને આંબી જઈએ એવા ઊંચામાં ઊંચા કૂદકા પણ મારી શકશો. પણ મારા મિત્રો, ત્યાં સુધી તમે હિંમત હારશો નહિ. હુંય હિંમત નહિ હારું.”

જોશભેર આટલું બોલતાં બોલતાં તો નાનકડો વોલ્ટર પોતાનું સમતોલપણું ગુમાવીને એકાએક પથારીમાં ફળી પડ્યો.

વોલ્ટરની આ વાતચીત સાંભળીને એની માતા દોડીને આવી. એણે પૂછ્યું : “બેટા, તું કોણી સાથે વાત કરતો હતો ?”  
“માં મારા પગ સાથે.”

પગ સાથે ? પગ તે કંઈ સાંભળતા હશે ??

હા મા, મારા પગ ભલે ચાલે નહિ, પણ સાંભળે તો ખરા !”

**“એમ ! તો તે એને શું કહ્યું?” માતાએ આતુરતાથી પૂછ્યું.**

વોલ્ટરે કહ્યું, “મા, મેં એને કહ્યું કે તમે મૂંઝાશો નહિ, ગભરાશો નહિ,  
સહેજે હિંમત હારશો નહિ, આજ ભલે તમે ચાલી શકતા ન હો, પણ એક  
દિવસ આપણે જરૂર ઊંચામાં ઊંચા ફૂદકા લગાવી શકીશું.’

**“શાબાશ બેટા, શાબાશ ! તું જરૂર ફૂદકા લગાવી શકીશ. તું જરૂર  
સહુની માફક દોડી શકીશ. જો તું હિંમત નહિ હારે, તો તું જે ધારીશ તે કરી  
શકીશ.”**

વોલ્ટરની માતા પોતાના અપંગ બનેલા પુત્રની હિંમતને બરાબર  
જગાડતી રહેતી. પોતાના પુત્રમાં સહેજે નિરાશા ન આવે તે માટે સતત  
પ્રોત્સાહન આપતી.

એને દિલમાં શ્રદ્ધા રાખવાનું કહેતી, સાથોસાથ પગ પર માલિશના અને દાક્તરી સારવારના બીજા ઉપયારો તો કર્યા જ કરતી.

એકવાર વોલ્ટરના બોમાન્ટ નગરમાં ઊચા ફૂદકાની એક હરીકાઈ ગોઠવાઈ. નાનકડા વોલ્ટરને આ હરીકાઈ જોવાનું મન થયું. લાકડાની ઘોડીના સહારે એ મેદાન પર ગયો.

મેદાનમાં ચારેબાજુ છોકરાઓ ધૂમતા હતા. જુદી જુદી જગ્યાએ જુદા જુદા પ્રકારની હરીકાઈઓ ચાલતી હતી. ક્યાંક ખેલાડીઓ દોડમાં ભાગ લઈ રહ્યા હતા, ક્યાંક ઊચા ફૂદકાની રમત ચાલતી હતી, તો ક્યાંક વાંસફૂદકાની રમત રમાતી હતી. વોલ્ટર ઊચા ફૂદકાના વિભાગમાં જઈને બેઠો.

બે લાકડીઓ પર એક વાંસ મૂકવામાં આવ્યો હતો. ખેલાડી દોડીને  
આવતો, વાંસની નજીક આવીને એ પગની કેક લગાવતો અને હવામાં તરતો  
હોય એમ વાંસને ઓળંગી જતો.



વોલ્ટર રસપૂર્વક હરીફાઈ જોઈ રહ્યો હતો. એને થયું: 'લાવ, હું પણ કૂદકો  
લગાવું."

પણ પોતાના સહેજે હાલી-ચાલી ન શકતા પગ પર એની નજર પડી.  
બાજુમાં પડેલી લાકડાની ઘોડી એણે જોઈ. એ નિરાશ થયો.

જ્યાં જાતે ચલાતુંય નથી, ત્યાં વળી આવો અને આટલો ઊંચો કૂદકો  
મારવાની વાત કેવી ? પણ ત્યાં તો એને એની માતાના શબ્દો યાદ આવ્યા :  
‘જો તું હિંમત નહિ હારે, તો તું જે ધારીશ તે કરી શકીશ.’

વોલ્ટર આનંદથી રમત જોવા લાગ્યો. એવામાં એક છોકરાએ કમાલ કરી.  
એણે સહૃથી ઊંચો કૂદકો લગાવ્યો. અગાઉનો વિકિમ તોડી નાખ્યો. તાજીઓના  
ગડગડાટથી સહૃએ એને વધાવી લીધો.

એ વિજેતાનું ઈનામ મેળવી ગયો. વોલ્ટર પણ બેઠો બેઠો જોશભેર  
તાજીઓ પાડતો હતો.

ઇનામ મેળવીને પાછા ફરતા છોકરાને એણે જોયો. એ બરાબર એના જેટલી જ ઉંમરનો હતો. વોલ્ટરને થયું: ‘હું પણ એક દિવસ ચાલીશ, પછી કૂદકા લગાવીશ. એક દિવસ એવો આવશે કે હું આ પગથી દુનિયાભરમાં ઊંચામાં ઊંચો કૂદકો લગાવીશ. અરે ! હું તો વિશ્વવિકિમ સ્થાપીશ.’

વોલ્ટર અપંગ હતો, પણ એનો નિર્ધાર અડગા હતો. એનું તન અપંગ હતું, પણ મન અડીખમ હતું. શરીર નિર્બળ હતું, પણ એનો સંકલ્પ ઘણો બળવાન હતો. એના હૈયામાં એક શ્રદ્ધા હતી :

મારું શરીર આજે ભલે અપંગ હોય, પણ એક દિવસ એવો આવશે કે વિશ્વનો કોઈ ખેલાડી મારી બરાબરી કરી શકશે નહિ.’

મહેનત કરવામાં વોલ્ટરે કશું બાકી રાખ્યું નહિ. દાક્તરની નાનામાં  
નાની સૂચનાનો પૂરેપૂરો અમલ કરતો હતો. એ ધીરે ધીરે કમર સુધીના  
કેલિપર્સ પહેરીને ચાલવાનો પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો.

પછી એણે કમરમાંથી પદ્ધો કાઢી નાખ્યો. પછી ફીંચણ પરનો પદ્ધો કાઢી  
નાખ્યો. છેલ્લે તો પગના પંજ માટે જ કેલિપર્સનો ઉપયોગ કરવો પડતો. ધીરે  
ધીરે સ્નાયુઓ મજબૂત થતાં એ કશાનીય સહાય વગર ચાલવા લાગ્યો.

આમ કરવા જતાં ઘણી વાર એ પડી જતો, પણ હિંમતલેર ફરી ઉલ્લો  
થઈ જતો. ધીરે ધીરે વોલ્ટર બરાબર ચાલવા લાગ્યો. એની માતાએ રોપેલી  
શ્રદ્ધા સાકાર બનવા માંડી. મનોબળના સહારે વોલ્ટરે એક અદ્ભુત સિદ્ધિ મેળવી.  
ખુદ દાક્તરો પણ મૌમાં આંગળાં નાખી ગયા.

પણ વોલ્ટરની ઇચ્છા હજુ અધૂરી હતી. એની ઇચ્છા તો ઉંચા કૂદકાની સ્પર્ધામાં વિશ્વવિજેતા બનવાની હતી.

એના શરીરમાં તાકાત આવતી ગઈ. સ્નાયુઓ ચેતનવંતા બનવા લાગ્યા. ધીમે ધીમે એ દોડવા લાગ્યો અને આખરે ઉંચો કૂદકો લગાવવા માંડ્યો. ઉંચા કૂદકામાં પહેલાં ધીમેથી દોડ શરૂ કરવાની હોય, પછી ઝડપથી દોડવાનું હોય અને એ પછી પગની ઠેકથી ઉંચો કૂદકો લગાવવાનો હોય.

અન્ય રમતો કરતાં આ રમતમાં પગની તાકાતની વધારે કસોટી થાય. વોલ્ટર ધીમે ધીમે આ બધી કળામાં પારંગત બન્યો. વધુ ને વધુ ઉંચે કૂદવાનો પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો. એના બોમાન્ટ નગરની સ્પર્ધાઓમાં એ મોખરે રહ્યો. ટેકસાસ રાજ્યની સ્પર્ધામાં એણે વિકભો સ્થાપ્યા.

એની કાબેલિયત જોઈને એના દેશે એને ઓલિમ્પિક સ્પર્ધામાં ભાગ લેવા  
પોકલ્યો. ફિનલેન દેશના હેલસિંકી શહેરમાં પંદરમી ઓલિમ્પિક સ્પર્ધા યોજાઈ.  
આમાં જુદા જુદા દેશોના ઘણા હરીક્રોએ ભાગ લીધો. અમેરિકા તરફથી  
એકવીસ વર્ષનો વૉલ્ટર પણ મેદાને પડ્યો હતો.

ઓલિમ્પિક એટલે જગતનો સૌથી મોટો રમતોત્સવ. આમાં ઠેર ઠેરથી  
ખેલાડીઓ આવે. ઓલિમ્પિકમાં વિજય મેળવવો તે ખેલાડીના જીવનની સૌથી  
મોટી ઈચ્છા હોય છે.

ઉંચા ફૂદકાની સ્પર્ધા માટે વૉલ્ટર મેદાન પર આવ્યો. 2 મીટર અને 5  
સેન્ટિમીટરની ઉંચાઈ ધરાવતા વૉલ્ટર જેટલો ઉંચો એનો કોઈ હરીક ન હતો.

જગતના ચુનંદા હરીક્ષે એની સામે ખડા હતા. વોલ્ટરનો તો સિદ્ધાંત હતો કે કદીય હતાશ થઈને કામ છોડવું નહિ, કામ પાર પાડીને જ અટકવું.

વોલ્ટરે કશાય સાધનની સહાય વિના દોડીને ઉંચો ફૂદકો લગાવ્યો.  
પરિણામ જાહેર થયું.

વોલ્ટર ડેવિસ પ્રથમ આવ્યો. એટલું તો ઠીક, પણ એણે 2 મીટર અને 4 સેન્ટિમીટર જેટલો ઉંચો ફૂદકો લગાવીને ઓલિમ્પિક સ્પર્ધામાં નવો વિકભૂમિ સ્થાપાયો.

આ પંદરમી ઓલિમ્પિક સ્પર્ધાના પહેલા જ દિવસે પ્રથમ ઓલિમ્પિક વિકભૂમિ સ્થાપનાર વોલ્ટર ડેવિસ બન્યો. એને સુવર્ણચંદ્રક મળ્યો. તાજીઓના ગડગડાટથી વાતાવરણ ભરાઈ ગયું.

વોલ્ટરની સિદ્ધિ રમતની દુનિયામાં માન પામી. એનો પુરુષાર્થ લોકોના દિલમાં આદર પામ્યો. આ સિદ્ધિ પછી પણ વોલ્ટર ડેવિસે આનાથી પણ ઉંચા કૂદકા લગાવ્યા.

એક બિનસત્તાવાર સ્પર્ધામાં તો એણે 2 મીટર અને 13.5 સેન્ટિમીટરનો ઉંચ્યો કૂદકો લગાવ્યો હતો. વોલ્ટર જીવન અને રમતના મેદાનનો સાચો કિજેતા બન્યો. જે વોલ્ટરને માટે દાક્તરોએ કહ્યું હતું કે એ કદી પણ જાતે પોતાના પગ હલાવી-ચલાવી શકશે નહિ, એ વોલ્ટર મન અને તનની તાકાતથી જગતમાં ઉંચામાં ઉંચ્યો કૂદકો લગાવનારો માનવી બન્યો.

એણે બતાવ્યું કે અપંગ અથવા અશક્ત એ લાચાર કે અસહાય નથી. એ હિંમત ન હારે તો ધારે તે કરી શકે છે.

# શબ્દાર્થ

ઓજસ	- માણસના વિશેષ કે ખાસ ગુણ, બળ, પ્રતિભા, તેજ
નિષ્ઠિય	- કિયારહિત, કિયા ન કરતું હોય તેવું
નિર્ધાર	- અગાઉથી ધારેલું, નિર્ણય
કટિપર્સ	- લકવાના દર્દીએ આધાર માટે પહેરવું પડતું સાધન
પારંગત	- હોશિયાર, પ્રવીણ
ઓલિમ્પિક	- દર ચાર વર્ષે યોજાતો વિશ્વ રમતોત્સવ
વિક્રમ	- કોઈ પણ સ્પર્ધાત્મક ક્ષેત્રમાં નોંધાયેલી મહત્તમ સિદ્ધિ
પુરુષાર્થ	- ઉદ્યમ, મહેનત

## સ્વાધ્યાય

1. નીચેના દરેક પ્રશ્નનો ઉત્તર એક-એક વાક્યમાં લખો :

(1) વોલ્ટરના શરીર પર લકવાની શી અસર થઈ ?

ઉત્તર : લકવાના રોગના હુમલાથી વોલ્ટરનો સ્નાયુ પરનો કાબૂ ચાલ્યો ગયો હતો. એના શરીરનો એકેય સ્નાયુ એ જાતે હલાવી ચલાવી શકતો ન હતો. એના હાથ - પગ કામ કરતાં બંધ થઈ ગયા હતા.

(2) દાક્તરોએ વોલ્ટરના રોગ વિશે શો અભિપ્રાય આપ્યો ?

ઉત્તર : વોલ્ટરના રોગ વિશે દાક્તરોએ સુધારાની આશા ઘોડી દીધી હતી. એમણે કહ્યું હતું કે આ બાળક કદીયે જાતે પગ હલાવી ચલાવી શકશે નહિ. લાકડાની ઘોડી કે વ્હીલચેરને સહારે જ જિંદગીભર ચાલી શકશે.

**(3) વોલ્ટરે એના પગને શું કહ્યું ?**

**ઉત્તર :** વોલ્ટરે એના પગને કહ્યું, “ મારા શાંત મૂંગા દોસ્તો એ વિશ્વાસ રાખજો કે એક દિવસ તમે ચાલી શકશો , દોડી શકશો, જાતજાતના કૂદકાય લગાવી શકશો, અરે ! આકાશને આંબી જઈએ એવા ઊચામાં ઊચા કુદકા મારી શકશો, પણ મારા મિત્રો ત્યાં સુધી હિંમત ન હારશો હુંય હિંમત નહિ હારુ ”

**(4) માતાએ પુત્રને શી પ્રેરણા આપી?**

**ઉત્તર :** વોલ્ટરની માતાએ વોલ્ટરને કહ્યું કે તું જરૂર સહુની માફક દોડી શકીશ. જો તું હિંમત નહિ હારે, તો તું જે ધારીશ તે કરી શકીશ.”

**(5) પંદરમી ઓલિમ્પિક સ્પર્ધા ક્યાં યોજાઈ હતી ?**

**ઉત્તર :** ઇનલેન દેશના હેલસિંકી શહેરમાં પંદરમી ઓલિમ્પિક સ્પર્ધા યોજાઈ હતી.

**(6) વોલ્ટરે ક્યા દેશ તરફથી ઓલિમ્પિક સ્પર્ધામાં ભાગ લીધો ? ત્યારે તેની ઉંમર કેટલી હતી ?**

**ઉત્તર :** વોલ્ટરે એકવીસ વર્ષની ઉંમરે અમેરિકા તરફથી ઓલિમ્પિક સ્પર્ધામાં ભાગ લીધો.

**(7) ઓલિમ્પિક સ્પર્ધામાં વોલ્ટરને કઈ સિધ્ય મળી ?**

**ઉત્તર :** ઓલિમ્પિક સ્પર્ધામાં વોલ્ટરે 2 મીટર અને 4 સેન્ટિમીટર ઊંચો ફૂદકો લગાવીને નવો વિક્રમ સ્થાપ્યો.

2. નીચેનાં વાક્યો કોણ બોલે છે અને કોણ કહે છે તે લખો :

(1) “પગ સાથે ? પગ તે કંઈ સાંભળતા હશે ?”

✓ વોલ્ટરની માતા

(2) “જો તું હિંમત નહિ હારે, તો તું જે ધારીશ તે કરી શકીશ.”

✓ વોલ્ટરની માતા

(3) “અરે ! હું વિશ્વવિક્રમ સ્થાપીશ.”

✓ વોલ્ટર

### 3. નીચેનાં કારણો આપો :

(1) વોલ્ટરે વિશ્વિકમ સ્થાપવાનો નિશ્ચય કર્યો, કારણ કે...

✓ તેનું તન અપંગ હતું, પણ મન અડીખમ હતું, સંકલ્પ ઘણો બળવાન હતો. વોલ્ટરે પોતાની જેટલી ઉંમરના છોકરાને સૌથી ઊંચો કૂદકો લગાવી કિજેતા બનતા જોયો ; તેથી તેણે વિચાર્યું હું પણ એક દિવસ ચાલીશ. દુનિયામાં ઊંચામાં ઊંચો કૂદકો લગાવીશ અને વિશ્વિકમ સ્થાપીશ.

(2) દાક્તરો પણ મોંમાં આંગળા નાખી ગયા. કારણ કે...

✓ દાક્તરો પણ મોંમાં આંગળા નાખી ગયા. કારણ કે... દોઢ મનોબળને સહારે વોલ્ટરે એક અદભૂત સિદ્ધિ મેળવી હતી.

#### 4. નીચેના શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દો લખો :

1) મહેનત = પુરુષાર્થ

2) સ્પર્ધા = હરીકાઈ

3) દોસ્ત = મિત્ર

4) કૃદકો = છલાંગ

5) શ્રદ્ધા = આસ્થા

6) વિશ્વ = જગત

## પ. નીચેના શબ્દોના વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો લખો :

(૧) હાજર x ગેરહાજર

(૨) આશા x નિરાશા

(૩) પહેલો x છેલ્લો

(૪) જીત x હાર

(૫) સક્રિય x નિષ્ક્રિય

(૬) મૂંગા x બોલકા

## 6. ઝિફ્પ્રયોગનો અર્થ આપો :

(1) હાર ન ખાવી

: - હાર ન સ્વીકારવી

(2) મોંમાં અંગળાં નાખવા

: - નવાઈ પામી જવું

(3) કમાલ કરવી

: - આશ્ર્યર્થ પમાડે તેવું

(4) મેદાને પડવું

: - જહેરમાં આવવું

(5) વાતાવરણ ભરાઈ જવું

: - વાતાવરણ ગાજ ઉઠવું

**THANKS**



**FOR WATCHING**